

Ігор ГЕВКО

*доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерних технологій
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
e-mail: gevko.i@gmail.com*

**ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ**

Протягом багатьох десятиліть у фокусі численних зарубіжних науково-педагогічних дискусій знаходяться проблеми пошуку ефективних стратегій практичної реалізації теоретичних підстав інклюзії. У статті зазначено, що існує гостра необхідність розробки і проектування змін в системі освіти, в тому числі в професійній готовності вчителів до роботи в інклюзивній школі. У статті проаналізована сучасна нормативно-правова база щодо розвитку інклюзивної освіти в Україні. У статті розкрито базові поняття інклюзивної освіти, а саме: «інклюзія», «інклюзивна освіта»; охарактеризовано моделі соціальної політики провідних країн світу; досліджено зарубіжний і вітчизняний досвід впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання у закладах освіти; доведено значущість інклюзивного підходу для реалізації концепції інклюзивної освіти.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, соціальна інтеграція, інтеграція, гуманізація освіти.

У процесі демократизації українського суспільства неабиякого поширення набувають ідеї гуманізації освіти й пріоритетів особистості. На зміну державо центристській освітній системі, в якій головна мета визначалася як формування особистості за певними еталонами і підпорядкування власних інтересів державним, а основною ознакою була жорстка регламентація навчального процесу, приходиться так звана дітоцентристська система освіти, в якій домінує орієнтація на інтереси дитини, на задоволення її потреб.

Сучасні освітні практики та педагогічні системи розвинених країн та країн що розвиваються зазнають необхідні соціуму зміни, здійснюючи перехід на нові освітні концепції та технології. Міжнародні організації (наприклад, ЮНЕСКО, ОБСЄ та інші) в якості пріоритетного розвитку системи освіти рекомендують інклюзивну освіту, спрямовану на реалізацію прав громадян на здобуття якісної освіти та соціальну інтеграцію. Сучасна парадигма освіти виходить з ідеї створення адекватних умов для індивідуумів з різними потребами в навчанні (в тому числі для осіб з різними психофізичними вадами та обдарованих людей).

У працях зарубіжних авторів (Т. Бут, D. Armstrong, F. Armstrong, H. M. Levin, D. Mitchel, D. L. Ryn-dak, A D., A. Sander, A D. Treherne, L. Jackson) досліджується проблема визначення сутності поняття «інклюзивна освіта».

Протягом останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столярєнко, А. Шевчук, О. Савченко та ін. присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації

до суспільних норм. Значний вплив на розвиток системи спеціальних навчальних закладів, удосконалення їх структури, розробку методик ранньої діагностики психічного розвитку дітей мали праці психологів Л. Виготського, О. Венгер, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, Б. Корсунської, С. Максименка, Н. Морозової, В. Синьова, П. Таланчука, В. Тарасун, М. Ярмаченка. В них обґрунтовано принципові положення щодо особливостей розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до шкільного навчання, механізмів формування їх соціально-комунікативної активності. В дослідженнях учених вивчалася історія становлення і розвитку окремих напрямків спеціальної освіти дітей шкільного віку з різними психофізичними порушеннями. Одночасно аналізувалася історія виникнення наукових поглядів на ті чи інші прояви аномального розвитку та засоби їх психолого-педагогічної корекції [2; 4; 6].

Мета статті полягає в розкритті особливостей розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Широке вживання терміну «діти з особливими потребами» зініціювала Саламанкська декларація, опублікована у 1994 р. Тут подано його основне визначення «особливі потреби». Воно стосується всіх дітей і молодих людей, чії потреби залежать від різної фізичної чи розумової недостатності або труднощів, пов'язаних з навчанням. Чимало дітей мають труднощі в навчанні, відтак – спеціальні освітні потреби на певних етапах свого навчання в школі» [10].

Інклюзивна освіта сьогодні з повним правом може вважатися одним із пріоритетів державної освітньої політики України. Перехід до неї зумовлений вже тим, що наша країна ратифікувала Кон-

венції ООН в області прав дітей та прав інвалідів [1].

Для забезпечення права на якісну освіту цих дітей міжнародна практика пропонує дітям з особливими потребами широкий вибір доступних форм здобуття освіти: індивідуальну, дистанційну, екстернатну, «школи консультаційних класів», «школи другого шансу», «вечірні школи», а також «включені» («інклюзивні») форми навчання. Останні дають змогу дітям із особливими потребами навчатися спільно зі своїми здоровими ровесниками, що ефективно впливає на рівень їхньої соціалізації.

Інклюзивна освіта – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісного навчання шляхом організації діяльності в освітніх установах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей. Визначення оптимальних шляхів і засобів впровадження інклюзивного навчання базується на основі відповідного нормативно-правового, навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення [2, 27].

На користь інклюзивної освіти в Україні та за кордоном вироблено чимало теоретичного і практичного матеріалу. За інклюзивну освіту, в першу чергу, активно виступають самі батьки дітей із інвалідністю, а також громадські та благодійні організації, які мають дотичний профіль діяльності. Досвід європейської інклюзії, що вже має позаду десятиліття успішних напрацювань, говорить сам за себе, адже показує неабияку перспективність та успішність такого навчально-розвивального напрямку [2, 207].

Цікаво, що провідні європейські країни – Італія, Австрія, Німеччина, Швеція – почали вивчення, розробку та підтримку інклюзивності в освіті на державному рівні саме завдяки потужним громадським об'єднанням, що, в першу чергу, склалися з батьків, чії діти мають інвалідність. В Італії, що виступила справжнім новатором у цій галузі й однією з перших почала впровадження інклюзивного компоненту в освіту, вдалося провести освітню реформу в країні завдяки ініціативності організацією «Демократична психіатрія».

У радянській системі виховання й навчання діти, які мають інвалідність, здобували освіту в закритих закладах й у подальшому навіть отримували роботу. Але разом із тим не існувало вираженої інклюзивної складової. Тож деяким взагалі відмовляли у навчанні, вважаючи його марним та перекладаючи всю відповідальність за розвиток дитини з інвалідністю на батьків. Для України інклюзивна освіта – педагогічна інновація, що знаходиться на стадії впровадження, а тому зу-

стрічає немало труднощів. Це і професійна невідповідність вчителів масової школи до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в порівнянні з педагогами спеціальних шкіл, які небезпідставно вважають кращими послуги для дітей у своїх закладах. Архітектурна непристосованість споруд, недоопрацьованість нормативно-правової бази, необхідність додаткового фінансування інклюзивних закладів освіти, академічна переважаність навчальних програм, які досить важко адаптувати до потреб дитини з вадами у розвитку, негативне ставлення батьків «нормальних» дітей, – все це значно утруднює процес запровадження інклюзивного навчання.

На сьогодні спеціальна освіта в Україні має складну, розгалужену й диференційовану систему навчально-виховних (корекційних) закладів, реабілітаційних і медико-педагогічних центрів, навчально-виховних комплексів, спеціальних (корекційних) класів при середніх закладах освіти тощо. Розвиток системи спеціальної освіти спрямований на подальшу диференціацію і вдосконалення діючої мережі корекційних закладів, відкриття нових типів закладів, у яких надаватиметься комплексна допомога й підтримка дітям із особливими потребами, а також із залученням цих дітей в загальноосвітню школу» [4].

У сучасній світовій освітній політиці, як підтверджує аналіз науково-педагогічних джерел і міжнародних нормативно-правових документів, визначається кілька підходів до надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я. Основні з них:

- мейнстримінг – (загальний потік) передбачає розширення соціальних контактів між дітьми з обмеженими можливостями здоров'я та їхніми однолітками;
- інтеграція – (цілий) зусилля, спрямовані на введення дітей з особливими освітніми потребами у регулярний освітній простір.

Україна приєдналась у 2010 році до Конвенції про права інвалідів, прийнятої ООН в 2006 році, в якій проголошено обов'язок держав-учасниць Конвенції забезпечувати інклюзивна освіта на всіх рівнях і навчання протягом усього життя [3]. Конвенцію ратифікували 79 держав, вона стала першою міжнародною угодою, що зобов'язує захищати права інвалідів».

16 січня 2018 президент Петро Порошенко підписав закон № 2249-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України». Цим рішенням президент України вивів з ужитку слово «інвалід» [11].

За даними Міністерства соціальної політики, кількість людей з інвалідністю в відносних показ-

никах збільшилася вдвічі порівняно з 1990 роком. Якщо в 1990 їх налічувалося 3% населення, то сьогодні кількість людей з особливими потребами в Україні сягає 6% (близько 3 млн.), з яких понад 165 тисяч – діти. Майже 80 відсотків інвалідів – це люди працездатного віку. Головна проблема для цієї категорії населення – вільний доступ до всіх можливостей сучасної цивілізації. Починаючи з вільного пересування по місту, і закінчуючи освітою і працевлаштуванням. Саме питання освіти в сучасному світі є принциповим [13].

Коли говорять про освіту дітей з особливими потребами, слід говорити про зміну базових принципів навчання. Радянська система намагалася вирішувати проблему шляхом її ігнорування і обмеження. Тому термін «люди з особливими потребами» просто країні був непотрібний. Вживався термін – «інвалід». Створювалися спеціалізовані школи-інтернати для інвалідів, в кращому випадку – спеціалізовані класи. Головний недолік такої обмеженої системи навчання – відсутність контактів з однолітками і незворотні психологічні зміни у свідомості дитини. Більшість вихованців спецшкіл в подальшому житті мають почуття знедоленості через обмеженість контактів з ровесниками. Недолік інтегрованих класів – недостатня кваліфікація викладачів, які працюють з дітьми з особливими потребами [6, 179].

Проте вже тривалий час, західні країни просувають ідею всебічної інтеграції людей з інвалідністю в звичайний світ. Звідси виникає термін – інклюзія (в перекладі з англ. – включення, інтеграція). Відповідно, інклюзивна освіта – надання рівного доступу до навчального процесу людям з особливими потребами. В Україні ситуація з інклюзивною освітою знаходиться на етапі зародження. Серед 17337 українських шкіл тільки тисяча сто двадцять сім залучені до інклюзивного навчання. Більше 56 тисяч школярів з особливими потребами мають можливості навчання в загальноосвітніх установах. Таким чином, показник інклюзії в Україні становить лише 7%. Для порівняння: в Литві ця цифра сягає 90%, Польщі – 42%, Словаччини – 42%, Угорщині – 57%, Італії – 99%, Норвегії – 90%, Франції – 25% »[5].

Включення дітей з особливими потребами в масові освітні установи передбачає спеціалізовану корекційну допомогу і психологічну підтримку, завданням яких є контроль за розвитком дитини, успішність його навчання, надання допомоги у вирішенні проблем адаптації в середовищі здорових однолітків [4, 237].

5 липня 2017 року президент Петро Порошенко підписує Закон «Про інклюзивну освіту» («Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особли-

вими освітніми потребами до освітніх послуг») [12]. Цим законом, зокрема, закріплюється право на освіту осіб з особливими освітніми потребами та надається їм можливість здобувати освіту в усіх навчальних закладах, в тому числі безкоштовно в державних і комунальних навчальних закладах, незалежно від «встановлення інвалідності». Також передбачається можливість введення дистанційної та індивідуальної форми навчання; визначаються поняття «особа з особливими освітніми потребами», «інклюзивне навчання»; надається можливість особам з особливими освітніми потребами отримати психолого-педагогічну та корекційно-розвиваючу допомогу, створити для таких осіб інклюзивні та спеціальні групи (класи) в загальноосвітніх навчальних закладах.

На основі аналізу рисунку 1 та таблиці 1 станом на 2017 рік в Україні поширеність розладами психіки і поведінки серед дітей віком від 0 до 17 років складає 195495 осіб або 25% (на 1000 дітей). Територіальну диференціацію добре демонструє картосхема яка зображена на рисунку 1. Найбільші значення цього показника становлять 7535 дітей або 45% у Чернігівській області, а найменші 3388 дітей 14,16% у Волинській області, в Тернопільській області цей показник становить 6 036 осіб або понад 30,26%.

Щодо захворюваності розладами психіки і поведінки серед дітей віком від 0-17 років, то цей показник по Україні становить 3,81% або 29008 дітей, найбільші значення захворюваності цього показника спостерігаються в Чернігівській області 7,68% (1264 дітей), найменші у Волинській – 2,05% (491 дітей) та 5,14 % або (1025 дітей) – в Тернопільській області .

За оперативними даними з областей майже кожна четверта школа в Україні безпосередньо впроваджує інклюзивний принцип навчання. «2018 року завдяки фінансуванню з державного бюджету майже 14 тис дітей скористались корекційними послугами, було створено та обладнано сучасною технікою 500 інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ). На сьогодні по всій країні вже створено 516 таких центрів. 2019-го ця цифра буде збільшена до 700, що повинно повністю забезпечити потреби. На обладнання нових центрів в бюджеті цього року передбачено 39 млн. грн. Також закладено інвестицію в 504 млн. грн. на підтримку осіб з особливими освітніми потребами. Кошти субвенції у розмірі 353,3 млн уже направлені у школи», – повідомила Міністр освіти і науки Лілія Гриневич [5].

Міністр освіти України Лілія Гриневич акцентує, що наразі залишається проблема доступності дітей з особливими освітніми потребами до шкіл та інших закладів освіти. «Ще мало закладів з архітектурною доступністю вище першого поверху.

Таблиця 1 – Розлади психіки і поведінки у дітей віком від 0–17 років за 2017 рік [13]

№	Найменування	поширеність		захворюваність	
		абсолютні числа	на 1000 дітей	абсолютні числа	на 1000 дітей
1	Україна	195 495,00	25,67	29 008,00	3,81
2	АР Крим	0,00	0,00	0,00	0,00
3	Вінницька	6 133,00	21,10	829,00	2,85
4	Волинська	3 388,00	14,16	491,00	2,05
5	Дніпропетровська	12 348,00	21,46	1 234,00	2,15
6	Донецька	10 138,00	33,01	1 261,00	4,11
7	Житомирська	9 252,00	38,26	1 901,00	7,86
8	Закарпатська	5 483,00	18,78	667,00	2,28
9	Запорізька	10 360,00	35,22	1 546,00	5,26
10	Івано-Франківська	6 935,00	24,87	731,00	2,62
11	Київська	7 680,00	23,38	1 202,00	3,66
12	Кіровоградська	4 763,00	27,93	598,00	3,51
13	Луганська	2 931,00	27,04	525,00	4,84
14	Львівська	16 170,00	33,35	2 100,00	4,33
15	Миколаївська	4 235,00	20,32	747,00	3,58
16	Одеська	14 502,00	31,57	2 878,00	6,27
17	Полтавська	7 772,00	33,13	1 340,00	5,71
18	Рівненська	6 378,00	22,92	860,00	3,09
19	Сумська	4 727,00	27,27	622,00	3,59
20	Тернопільська	6 036,00	30,26	1 025,00	5,14
21	Харківська	14 026,00	32,91	1 315,00	3,09
22	Херсонська	6 181,00	31,24	1 367,00	6,91
23	Хмельницька	6 501,00	27,25	914,00	3,83
24	Черкаська	7 117,00	35,04	804,00	3,96
25	Чернівецька	4 958,00	26,88	505,00	2,74
26	Чернігівська	7 535,00	45,80	1 264,00	7,68
27	м. Київ	9 946,00	18,93	2 282,00	4,34
28	м. Севастополь	0,00	0,00	0,00	0,00

Також недостатньо уваги приділяється доступності пришкольних територій: наявність під'їздів, паркувальних місць для осіб з інвалідністю, зокрема, для підвезення дітей на візках, обладнаних спортивних майданчиків для дітей з інвалідністю тощо. Дуже мало закладів освіти обладнано спеціальними туалетними кімнатами. Однак, слід наголосити, що ситуація поступово змінюється на краще. За оперативною інформацією наприкінці 2018-го безперешкодний доступ для осіб з особливими потребами до 1-го поверху забезпечений у 11560 закладах освіти, що становить 74% від загальної кількості. Також минулого року МОН підвищило вимоги до доступності. Так, доступність закладів стала частиною ліцензійних вимог до провадження освітньої діяльності» – підкреслила Лілія Гриневич [5].

Однак, якщо питання інклюзивної освіти в початковій і середній школі сьогодні знаходиться під особливою увагою з боку профільного міністра і Марини Порошенки, то у вищій школі ситуа-

ція складніша. За статистичними даними з 2,5 мільйонів студентів вітчизняних навчальних закладів I–IV рівнів акредитації, трохи більше 10 тисяч – люди з особливими потребами. На практиці це менше 1% від загальної кількості людей з інвалідністю працездатного віку (до 40 років).

Єдине, що сьогодні зміг зробити уряд, – включення до переліку категорій, які отримують так звані «соціальні стипендії» дітей з інвалідністю I–III груп. Решта питань вирішуються у форматі адміністрації окремих вузів або місцевої влади. Зокрема, деякі українські вузи навіть декларують певну спеціалізацію роботи з окремими групами людей з інвалідністю. Наприклад, Київський політехнічний інститут декларує ефективність роботи зі студентами з вадами слуху. Національний педагогічний університет Драгоманова одним з перших в Україні почав розробляти цільові навчальні програми для студентів з інвалідністю (Науково-методичний центр освіти і соціальної реабілітації осіб з обмеженнями життєдіяльності).

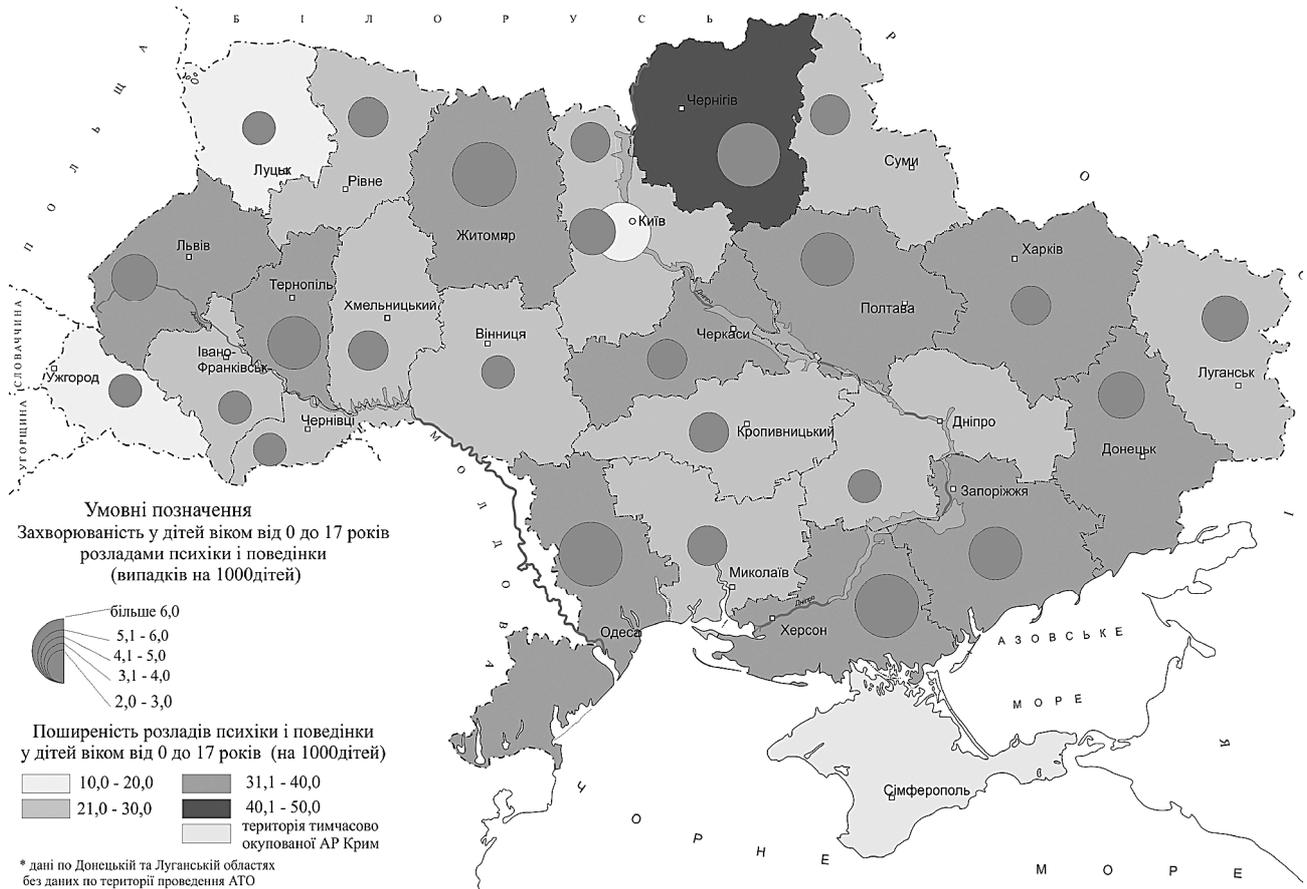

Рисунок 1 – Розлади психіки та поведінки дітей за регіонами України (2017р.).
Побудовано автором на основі джерела [13]

Осмилення реалій вітчизняної інклюзії на основі аналізу теоретикометодологічних основ світової освітньої інтеграції має допомогти коригуванню вітчизняних інтеграційних процесів, подоланню зроблених помилок та їх попередження у перспективі. Щодо феномену інклюзивного навчання, вибір методології визначається метою, завданнями і характером діяльності в його межах. Так, спираючись на системно-структурний і функціонально-цільовий варіанти системного підходу при аналізі процесу впровадження освітньої інтеграції в нашій країні, можна відзначити, що з двох організаційно-адміністративних моделей цього процесу, які існують у світовій практиці (модель «Поглинання» і модель «Співіснування»), Україна, як і США, обрала модель – «Поглинання», в якій порушений фундаментальний принцип освітньої інтеграції – свобода вибору місця навчання. Більшість європейських країн (а також Японія) реалізують іншу модель – «Співіснування», не нехтуючи ключовими ідеями освітньої інтеграції [6]. Остання зі згаданих моделей дає дітям з особливостями психофізичного розвитку можливість вибору освітнього закладу, який якомога повніше сприяв би їхньому розвитку. На наш погляд, модель «Співіснування» можливо втілити в український освітній простір шляхом збереження зага-

льної і спеціальної освіти за умови створення інклюзивних шкіл (інклюзивних класів). Звісно, впровадження інклюзивної освіти при збереженні загальної та спеціальної ускладнюється низкою поки що нерозв'язаних проблем. Зміна структури спеціальної освіти та збільшення кількості дошкільнят і школярів з цими потребами, «включених» до загальноосвітніх дошкільних та шкільних закладів, вимагає від педагогічних закладів вищої освіти (ЗВО) перегляду і вдосконалення якісної складової навчального процесу, важливою ланкою якої є підвищення впровадження інклюзивної освіти при збереженні загальної та спеціальної ускладнюється низкою поки що нерозв'язаних проблем. Крім уже зазначених, це – недостатня готовність ЗВО до підготовки фахівців, необхідних для роботи в умовах інклюзії.

Таким чином, при розв'язанні специфічних завдань у навчальному закладі необхідно врахувати кілька тісно взаємопов'язаних факторів: перегляд змісту і методів вищої освіти для підготовки педагогів до роботи в інклюзивних закладах, що враховують своєрідність реалізації освітньої парадигми, орієнтованої на пізнання і врахування індивідуальних потреб особливих учнів залежно від віку, характеру, ступеня порушення, якостей особистості; необхідність підтримки ви-

сокого рівня викладання, що зумовлює пошуки «власного стилю» викладання, який повинен характеризуватися високим професіоналізмом та індивідуальним підходом до кожного студента, використання інтерактивних форм навчання, що дають змогу вже з самого початку навчання долучити студентів до практичної діяльності в рамках інклюзивної освіти; налагодження тісної взаємодії викладачів ЗВО з інклюзивними освітніми закла-

дами для уточнення змісту навчальної і виробничої практик та проведення наукових досліджень.

Для країни, яка знаходиться в стадії активної війни з агресором, проблема інклюзивної освіти є одним із пріоритетних. За 3 роки війни кількість людей з інвалідністю збільшилася на кілька тисяч. І питання їх соціалізації, в тому ж числі через підвищення професійного рівня і переорієнтації є надзвичайно актуальним.

Список використаних джерел

1. Адаптована конвенція ООН щодо осіб з особливими потребами. Нью-Йорк, 13 грудня 2006 р. URL: www.osmhi.org/index.php?page=200&news=401&pages (Дата звернення: 29.01.2019).
2. Данілавичюте Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. К. : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 287 с.
3. Декларація про права інвалідів 2006 року URL: www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_117 (Дата звернення: 29.01.2019).
4. Гевко І. В. Значення інноваційних технологій при здійсненні інклюзивної освіти. *Педагогічний альманах: збірник Комунального вищого навчального закладу Херсонська академія неперервної освіти Херсонської обласної ради*. Херсон, 2018. Випуск № 37. С. 236–240.
5. Гриневич Л.М. 4 роки впровадження інклюзії URL: <https://mon.gov.ua/ua/news> (Дата звернення: 29.01.2019).
6. Ервін Е., Кугельмас Д. Підготовка вчителів і вихователів до роботи в інклюзивних класах та групах. К. : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2000. 203 с.
7. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.91. N 876-XII (876-12). *Відомості Верховної Ради*. 1991. № 2. С. 252–258.
8. Про охорону дитинства. Закон України від 07.03.2001. № 3109-III *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 30. С. 142 – 150.
9. Про реабілітацію інвалідів в Україні. Закон України від 20.12.2005. N 3235-IV (3235-15). *Відомості Верховної Ради*. 2006. № 2–3. С. 36–42.
10. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими потребами Прийнята всесвітньою конференцією щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами: доступ і якість 7-10 червня Саламанка, Іспанія 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94(Дата звернення: 29.01.2019).
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України. Закон України від 19.12.2018р. № 2249-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 6–7. ст.43.
12. Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг. Закон України від 23 травня 2017 року № 2053-VIII. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2053-viii> (Дата звернення: 29.01.2019).
13. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2017 рік. Центр медичної статистики URL:<http://medstat.gov.ua/ukr/statdov.html> (Дата звернення: 29.01.2019).

References

1. *Adaptovana konventsiia OON shchodo osib z osoblyvymy potrebamy. [Adapted UN Convention on Persons with Special Needs]* New York, December 13, 2006 Retrieved from www.osmhi.org/index.php?page=200&news=401&pages [in Ukrainian].
2. Danilavichyute, E.A. (2012). *Strategies for teaching in an inclusive educational institution: a teaching manual. [Strategies for teaching in an inclusive educational institution: a teaching manual]*. K.: Publishing Group "ASK". 287 pp. [in Ukrainian].
3. *Deklaratsiia pro prava invalidiv 2006 roku. [Declaration on the Rights of Persons with Disabilities in 2006]* Retrieved from www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_117 [in Ukrainian].
4. Hevko, I. V. (2018). *Znachennia innovatsiinykh tekhnolohii pry zdiisnenni inkluzyvnoi osvity. [The Importance of Innovative Technologies in the Implementation of Inclusive Education]* Pedagogical Almanac: Collection of Communal Higher Educational Institutions Kherson Academy of Continuing Education, Kherson Regional Council. Kherson, No. 37. P. 236-240. [in Ukrainian].
5. Hrynevych, L.M. (2019). *4 roky vprovpdzhennia inkluzii [4 years of improvment of inclusion]* Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news> [in Ukrainian].
6. Ervin, E., Kuhelmas, D. (2000). *Pidhotovka vchyteliv i vykhovateliv do roboty v inkluzyvnykh klasakh ta hrupakh. [Training of teachers and educators for work in inclusive classes and groups]*. K.: All-Ukrainian Foundation "Step by Step". 203 p. [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy. (1991). *Pro osnovy sotsialnoi zakhyshchenosti invalidiv v Ukraini. [On the Fundamentals of Social Protection of Disabled Persons in Ukraine]* Law of Ukraine dated March 21, 1991. N 876-XII (876-12). Information from the Verkhovna Rada. 1991. No. 2. S. 252–258. [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy. (2001). *Pro okhoronu dytynstva. [On the Protection of Childhood]* the Law of Ukraine dated March 7, 2001. No. 3109-III Information from the Verkhovna Rada. 2001. No. 30. p. 142-150. [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy. (2006). *Pro reabilitatsiiu invalidiv v Ukraini [On the Rehabilitation of Disabled Persons in Ukraine]* the Law of Ukraine dated 20.12.2005. N 3235-IV (3235-15). Information from the Verkhovna Rada. 2006. Number 2–3. P. 36–42. [in Ukrainian].
10. *Salamanska deklaratsiia ta ramky dii shchodo osvity osib z osoblyvymy potrebnamy Pryiniata vsesvitnoiu konferentsiieiu shchodo osvity osib z osoblyvymy osvitnimi potrebamy. [Salamanca Declaration and Action for the Education of Individuals with Special Needs Adopted by the World Conference on Education for People with Special Educational Needs: Access and Quality]*. June 7 -10, Salamanca, Spain 1994. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94 [in Ukrainian].

11. Zakon Ukrainy. (2018). *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchikh aktiv Ukrainy [On amendments to certain legislative acts of Ukraine]*. Law of Ukraine dated 19.12.2018. No. 2249-VIII. Information from the Verkhovna Rada. 2018. No. 6-7. p. 43. [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrainy. (2018). *Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro osvitu" shchodo osoblyvostei dostupu osib z osoblyvymy osvitynymi potrebamy do osvitynih posluh. [On Amendments to the Law of Ukraine "On Education" regarding the peculiarities of access of persons with special educational needs to educational services]*. Law of Ukraine dated May 23, 2017, No. 2053-VIII. Retrieved from <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2053-viii> [in Ukrainian].
13. Tsentr medychnoyi statystyky.(2018). *Pokaznyky zdorov'ya naselemya ta vykorystannya resursiv okhorony zdorov'ya v Ukrayini za 2017 rik. [Indicators of health of the population and use of health care resources in Ukraine for 2017]*. Center for Medical Statistics Retrieved from <http://medstat.gov.ua/ukr/statdov.html> [in Ukrainian].

Игорь Гевко. Инклюзивное образование в Украине: современное состояние и проблемы развития

В течение многих десятилетий в фокусе многочисленных зарубежных научно-педагогических дискуссий находятся проблемы поиска эффективных стратегий практической реализации теоретических оснований инклюзии. В статье указано, что существует острая необходимость разработки и проектирования изменений в системе образования, в том числе в профессиональной готовности учителей к работе в инклюзивной школе. В статье проанализирована современная нормативно-правовая база развития инклюзивного образования в Украине. В статье раскрыты базовые понятия инклюзивного образования, а именно: «инклюзия», «инклюзивное образование», охарактеризованы модели социальной политики ведущих стран мира, исследован зарубежный и отечественный опыт внедрения интегрированного и инклюзивного обучения в учреждениях образования, доказана значимость инклюзивного подхода для реализации концепции инклюзивного образования.

Вовлечение детей с особыми потребностями в общие образовательные учреждения предусматривает специализированную коррекционную помощь и психологическую поддержку, задачей которых является контроль за развитием ребенка, успешность его обучения, оказания помощи в решении проблем адаптации в среде здоровых сверстников. Осмысление реалий отечественной инклюзии на основе анализа теоретико-методологических основ мировой образовательной интеграции должно помочь корректировке отечественных интеграционных процессов, преодолению сделанных ошибок и их предупреждения в перспективе.

В статье отмечается, что при решении специфических задач в учебном заведении необходимо учитывать несколько тесно взаимосвязанных факторов: просмотр содержания и методов высшего образования для подготовки педагогов к работе в инклюзивных заведениях, учитывает своеобразие реализации образовательной парадигмы, ориентированной на познание и учет индивидуальных потребностей особенных учеников в зависимости от возраста, характера, степени нарушения; необходимость поддержания высокого уровня преподавания, что определяет поиски «собственного стиля» преподавания, который должен характеризоваться высоким профессионализмом и индивидуальным подходом к каждому студенту, использование интерактивных форм обучения, позволит уже с самого начала обучения приобщить студентов к практической деятельности в рамках инклюзивного образования.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное образование, социальная интеграция, интеграция, гуманизация образования.

Ihor Hevko. Inclusive education in Ukraine: current state and problems of development

For many decades, in the focus of numerous foreign scientific and pedagogical discussions, there are problems finding effective strategies for the practical implementation of the theoretical basis for inclusion. The article states that there is an urgent need to develop and design changes in the education system, including the professional readiness of teachers to work in an inclusive school. The article analyzes the current legal and regulatory framework for the development of inclusive education in Ukraine. The article reveals the basic concepts of inclusive education, namely: "inclusion", "inclusive education", describes the social policy models of the leading countries of the world, studies foreign and domestic experience in introducing integrated and inclusive education in educational institutions, proves the importance of an inclusive approach to implementation of the concept of inclusive education.

Involving children with special needs in general educational institutions provides specialized remedial assistance and psychological support, the task of which is to monitor the development of the child, the success of his or her education, and assist in solving problems of adaptation in the environment of healthy peers. Understanding the realities of domestic inclusion on the basis of an analysis of the theoretical and methodological foundations of world educational integration should help the adjustment of domestic integration processes, overcoming the mistakes made and their prevention in the future.

The article notes that when solving specific problems in an educational institution, several closely interrelated factors need to be considered: viewing the content and methods of higher education to prepare teachers for work in inclusive institutions, takes into account the peculiarity of the realization of the educational paradigm oriented to the knowledge and consideration of the individual needs of special students in depending on age, nature, degree of violation; the need to maintain a high level of teaching that determines the search for "own style" of teaching, which should be characterized by high professionalism and individual approach to each student, the use of interactive forms of learning, will allow from the outset to involve training students for practice within inclusive education.

Key words: inclusiveness, inclusive education, social integration, integration, humanization of education.